

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 72/02-17

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 26. novembra 2002 predbežne prerokoval sťažnosť D. P., bytom L., zastúpenej advokátkou JUDr. I. R., K., ktorou namieta porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na konanie pred súdom podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Poprade v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 685/99, za účasti Okresného súdu v Poprade, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť D. P. o d m i e t a pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 3. septembra 2002 doručená sťažnosť D. P., bytom L. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou I. R., K., ktorou namieta porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“),

práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na konanie pred súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom Okresného súdu v Poprade (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 685/99.

Podľa sťažovateľky okresný súd porušil jej základné práva tým, že nerozhodol o návrhu na vydanie predbežného opatrenia otca maloletých detí z 29. apríla 2002 „ani neodkladne, ani v lehote 30 dní“, ale až 24. júna 2002, t. j. po 55 dňoch. Okresný súd teda vo vzťahu k lehotám, v ktorých Občiansky súdny poriadok (ďalej len „OSP“) ukladá rozhodovať o návrhoch na vydanie predbežných opatrení, nielenže nekonal bez prietahov, ale priamo svojou nečinnosťou porušil zákon. Okresný súd uznesením o predbežnom opatrení doručeným právnej zástupkyňi sťažovateľky 3. júla 2002 uložil sťažovateľke povinnosti a upravil pomery maloletých detí počínajúc 21. júlom 2002 do 31. augusta 2002. Pre sťažovateľku bolo teda reálne takmer nemožné využiť opravný prostriedok – odvolanie, čím jej okresný súd mal odňať právo, aby odvolací súd rozhodol o jej odvolaní v takej lehote, že by jeho rozhodnutie mohlo ovplyvniť styk otca s deťmi nariadený jeho uznesením. Podľa názoru sťažovateľky sú uvedené argumenty o to závažnejšie a presvedčivejšie, že za predpokladu, že by okresný súd rozhodol v zákonnej lehote (najneskôr do 29. júna 2002), bolo by možné s prihliadnutím na § 211 OSP, aby do dňa, keď by sa mal realizovať styk medzi otcom a deťmi, bolo rozhodnutie okresného súdu preskúmané na základe jej odvolania odvolacím súdom a bez možnosti napadnutia riadnym opravným prostriedkom potvrdené alebo zmenené. Podľa názoru sťažovateľky právo na spravodlivý súdny proces sa vzťahuje tak na prvostupňové, ako aj odvolacie konanie a v konkrétnom prípade znamená aj jej právo na to, aby odvolací súd mohol preskúmať sporné rozhodnutie v čase, keď ešte z takéhoto preskúmania mohli plynúť aj konkrétne dôsledky pre styk otca s deťmi. Odporca svojou nečinnosťou mal porušiť jej právo na prejednanie veci v primeranej lehote a bez prietahov, ako aj právo na to, aby sa mohla domáhať ochrany svojich práv na súde, v tomto konkrétnom prípade na odvolacom súde.

V nadväznosti na uvedené sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd vydal nález:

„Právo sťažovateľky na prejednanie veci bez zbytočných prietáhov zakotvené v článku 48 ods. 2 Ústavy SR, právo na prerokovanie veci v primeranej lehote v článku 6 ods. 1 vety prvej Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 8, a práva konať pred súdom podľa článku 46 ods. 1 Ústavy SR bolo postupom Okresného súdu v Poprade vo veci sp. zn. NC 685/99 porušené.

Ústavný súd Slovenskej republiky prikazuje, aby Okresný súd v Poprade konal vo veci vedenej na Okresnom súde v Poprade pod sp. zn. NC 685/99 bez prietáhov.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez účasti sťažovateľa v súlade s § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťuje, či návrh spĺňa zákonom predpísané náležitosti a či nie sú dané dôvody na jeho odmietnutie.

Sťažovateľka v sťažnosti namietala porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru a práva na konanie pred súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Namietala postup okresného súdu vo veci vydania uznesenia o predbežnom opatrení, ktorým okresný súd upravil styk otca s maloletými deťmi na pojednávaní bez jej účasti a účasti jej právnej zástupkyne, čím sa malo porušiť jej právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených

zákonom“; poukazuje na porušenie práva podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch, alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu“; a porušenie práva na konanie pred súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Sťažovateľka proti uzneseniu okresného súdu o predbežnom opatrení podala 12. júla 2002 odvolanie a proti konajúcej sudkyňi vzniesla námietku zaujatosti.

Sudkyňa okresného súdu JUDr. D. S. sa k vznesenej námietke zaujatosti 10. júla 2002 vyjadrila, že „v predmetnej veci účastníkov konania vôbec nepoznám a teda nemám vzťah ani k účastníkom, ani k prejednávanej veci. Vo veci sa necítim byť zaujatá, naopak konanie vediem v súlade so zákonom, ako aj podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia“.

Krajský súd v Prešove uznesením č. k. 3 Co 422/02–109 z 30. septembra 2002 odvolanie sťažovateľky proti uzneseniu okresného súdu č. k. Nc 685/99-85 z 24. júna 2002 odmietol z dôvodu jeho bezpredmetnosti, pretože k nej došlo po podaní odvolania.

Ústavný súd sťažnosť sťažovateľky hodnotil tak, že sťažovateľka namietané porušenie svojho práva spája s nečinnosťou okresného súdu a so zbytočnými priet'ahmi v konaní pri nariad'ovaní predbežného opatrenia. Podľa obsahu sťažnosti ju posúdil ako sťažnosť, v ktorej namieta porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru a práva na konanie pred súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

K základnému právu na konanie bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov súdom (podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy, ale aj podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) je odstránenie

stavu právnej neistoty, v ktorom sa nachádza osoba (účastník konania pred súdom) domáhajúca sa rozhodnutia súdu v jej veci bez ohľadu na jej postavenie v súdnom konaní.

Podstatou základného práva na konanie bez zbytočných priet'ahov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy je preto odstránenie právnej neistoty účastníka, v ktorej sa nachádza dovtedy, kým v jeho veci nie je rozhodnuté s účinkami právoplatnosti alebo s procesne rovnakými účinkami, ako je právoplatnosť súdneho rozhodnutia. Takéto účinky má vykonateľnosť súdneho rozhodnutia, ktorá nastáva v zákonom ustanovených veciach, bez ohľadu na právoplatnosť takého rozhodnutia (podobne II. ÚS 55/02). K týmto rozhodnutiam patrí aj uznesenie o nariadení predbežného opatrenia, ktoré je vykonateľné bez ohľadu na jeho právoplatnosť. Tieto účinky vykonateľného uznesenia o predbežnom opatrení nastoľujú medzi účastníkmi konania právnu istotu, ktorá trvá, kým trvajú tieto účinky (do právoplatnosti takého uznesenia alebo do jeho zrušenia prvostupňovým súdom, prípadne odvolacím súdom).

Vychádzajúc z uvedeného záveru a skutkových okolností opísaných v sťažnosti ústavný súd uzaviera, že k nastoleniu právnej istoty medzi účastníkmi konania vedeného pod sp. zn. Nc 685/99 došlo 6. júla 2002, keď uznesenie okresného súdu z 24. júna 2002 vo vzťahu k sťažovateľke nadobudlo vykonateľnosť. Sťažnosť však bola podaná na ústavný súd až 3. septembra 2002.

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 34/99, III. ÚS 20/00, II. ÚS 12/01, IV. ÚS 37/02) ochrana základného práva vrátane základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa poskytuje v konaní pred ústavným súdom len vtedy, ak v čase uplatnenia tejto ochrany porušenie základného práva ešte trvalo. Ak v čase, keď došla sťažnosť ústavnému súdu, nedochádza k namietanému porušovaniu základného práva, ústavný súd sťažnosť odmietne ako zjavne neopodstatnenú (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Opierajúc sa o tieto závery a stabilizovanú judikatúru ústavného súdu ústavný súd odmietol sťažnosť v časti namietajúcej porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy ako zjavne neopodstatnenú.

Tieto závery, rozhodnutie a jeho odôvodnenie sa vzťahujú aj na namietané porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru.

K základnému právu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy

Účelom čl. 46 ods. 1 ústavy je zaručiť každému prístup k súdnej ochrane, ktorú poskytujú všeobecné sudy v súlade s čl. 142 ods. 1 ústavy. Základné právo na súdnu ochranu umožňuje každému, aby sa stal po splnení predpokladov ustanovených zákonom účastníkom súdneho konania v akomkoľvek jeho štádiu. Ak osoba splní predpoklady ustanovené zákonom, súd musí osobe (právnickej aj fyzickej) umožniť stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami, ale aj povinnosťami, ktoré z tohto postavenia plynú. Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo účastníka občianskeho súdneho konania na súdnu ochranu pred opravnými súdmi. Tieto sudy nemožno pri zabezpečovaní a poskytovaní súdnej ochrany ľubovoľne zamieňať a súčasne sa nedá vyvodzovať zodpovednosť za splnenie tohto pozitívneho záväzku štátu toho všeobecného súdu, ktorý nie je miestne, vecne alebo funkčne príslušný na poskytnutie súdnej ochrany.

Sťažovateľka tvrdí, že základné právo na súdnu ochranu v odvolacom konaní jej bolo odopreté z nasledovných dôvodov. Prvostupňový súd nerozhodol o návrhu na vydanie predbežného opatrenia v zákonom ustanovenej lehote podľa § 75 ods. 2 OSP. V dôsledku oneskoreného rozhodnutia okresného súdu o návrhu na predbežné opatrenie bolo odvolanie podané sťažovateľkou 30. septembra 2002 uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 3 Co 422/02 odmietnuté. Odvolací súd o odvolaní v merite nerozhodoval kvôli časovému obmedzeniu nariadeného predbežného opatrenia (účinky predbežného opatrenia boli obmedzené na dobu do 31. augusta 2002).

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že k odmietnutiu odvolania došlo len preto, že zanikli účinky nariadeného predbežného opatrenia, ktoré v súlade so zákonom bolo obmedzené na určitý čas (§ 77 ods. 3 posledná veta OSP). Odmietnutie odvolania teda nebolo v príčinnej súvislosti s tým, že by riadne podané odvolanie bolo odmietnuté z dôvodov, ktoré výslovne

upravuje zákon (§ 218 OSP) a ktorých nedostatok by mohol viesť aj k záveru o porušení základného práva na súdnu ochranu v odvolacom konaní. Takýto postup odvolacieho súdu neporušuje základné právo na súdnu ochranu. Podľa názoru ústavného súdu nie je porušením tohto základného práva procesná situácia, v ktorej sa odvolací súd odmieta vecne zaoberať odvolaním iba preto, že akékoľvek jeho rozhodnutie by už nemalo žiaden význam so zreteľom na predmet súdnej ochrany - výrok predbežného opatrenia, ktoré bolo obmedzené na určitý čas a táto doba už v čase rozhodovania odvolacieho súdu uplynula (§ 211, § 154 ods. 1 OSP).

Okresný súd však žiadnym spôsobom neovplyvnil tento postup a rozhodnutie odvolacieho súdu. Odvolací súd neovplyvnilo ani to, že o návrhu na predbežné opatrenie okresný súd rozhodol až po 55 dňoch od jeho podania, pretože uplynutie tejto lehoty nemá žiaden priamy súvis s postupom a spôsobom rozhodovania odvolacieho súdu a obmedzenie trvania účinkov predbežného opatrenia, ako to už bolo uvedené, bolo okresným súdom rozhodnuté v súlade so zákonom (§ 77 ods. 3 OSP). Akýkoľvek súvis postupu okresného súdu a odvolacieho súdu je vylúčený už aj preto, že odvolací súd poskytuje súdnu ochranu v odvolacom konaní úplne nezávisle a bez ohľadu na to, aký bol predchádzajúci postup prvostupňového súdu. Táto ústavná aj procesná pozícia odvolacieho súdu teda predpokladá, že ak je tu súd spôsobilý porušiť základné právo na súdnu ochranu v odvolacom konaní, musí to byť súd, ktorý je oprávnený a povinný takú ochranu poskytovať. A takým súdom je iba odvolací súd.

Okrem toho treba uviesť, že sťažovateľka napriek tomu, že vedela o podaní návrhu na predbežné opatrenie a rovnako vedela aj o tom, že nie je o ňom rozhodnuté v lehote ustanovenej v § 75 ods. 2 OSP, neurobila žiaden účinný úkon smerujúci k tomu, aby sa o návrhu rozhodlo najneskôr do 30 dní od jeho podania. Za takýto úkon ústavný súd považuje v prípadoch dočasnej úpravy pomerov účastníkov podanie podľa § 17 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov a podľa § 6 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. a o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov.

Nevyčerpanie takého prostriedku nápravy stavu konania, v ktorom sa rozhoduje o návrhu na predbežné opatrenie, ústavný súd považuje za postup rozporný s § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde už aj preto, že jeho účinné uplatnenie by zreálnilo základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu v odvolacom konaní.

Dôvod, pre ktorý tak sťažovateľka nepostupovala, nebol v konaní pred ústavným súdom objasnený a sťažovateľka ani neuvažovala o takejto možnosti nápravy pred podaním sťažnosti ústavnému súdu, čo však treba pričítať na jej ťarchu.

Z týchto dôvodov ústavný súd nezistil žiadnu súvislosť medzi postupom okresného súdu, proti ktorému smeruje sťažnosť, a tvrdným porušením základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu v odvolacom konaní podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Súčasne ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľka nepostupovala pred podaním sťažnosti ústavnému súdu podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde, a to dovoľuje záver o neprípustnosti sťažnosti.

Z týchto dôvodov ústavný súd nezistil žiadnu súvislosť medzi postupom okresného súdu, proti ktorému smeruje sťažnosť, a tvrdným porušením základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu v odvolacom konaní podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Tento záver viedol ústavný súd k tomu, že aj v tejto časti sťažnosť odmietol už po jej predbežnom prerokovaní ako zjavne neopodstatnenú (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd konštatoval, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 685/99 nebolo porušené právo sťažovateľky na prejednanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, nebolo porušené jej právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru a nebolo porušené ani jej právo na konanie pred súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Preto podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde bola sťažnosť sťažovateľky odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. novembra 2002